

φῶς ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα καὶ ἀπὸ τῆς ἀφειρησίας μέχρι τῆς βαλθίδος, ὥστε εὖτε διεκρίνετο πόθην διήλθεν, ἢ τίς τὸ ἔφραεν.

Ἡ ἄμεσος καὶ ἔμμετος αὕτη συναναστροφή ἀποβαίνει μάλιστα ἀπαραιτήτως ἀναγκαία· διότι πανταχόθεν ὁ φιλόπονος δύναται νὰ ἀπομάξῃ τὸ ὄρθον καὶ λυσιτελές, καθὼς ἡ μέλισσα κατασκευάζει καὶ διυλίζει τὸ μέλι ἐκ πολυειδῶν χυμῶν εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ τὰ βουναί. Ἄλλα μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔθνων ἐκεῖνα διαφέροντες ὀρεῖλομεν νὰ σπουδάζωμεν καὶ νὰ γνωρίζωμεν, ὅσα εὐδοκιμοῦσιν εἰς τὸν πολιτικὸν κόσμον, ἢ διαφέρουσιν εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας καὶ τὴν ἠθικὴν, ἢ πολιτικῶς τῶν ἄλλων προεξάρχουσι, καθὼς καὶ ἀστέρεις τινὲς ἀκτινοβολοῦσι περισσότερον τῶν λοιπῶν εἰς τὸ στερέωμα. Τοιαῦτα δὲ θεβασίως ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Εὐρώπῃν, ἢ Ῥωσία, ἢ Ἀγγλίαν καὶ ἢ Γαλλίαν, εἰς τὰς ὁποίας ἐξαιρέτως ἡμεῖς ὀρεῖλομεν οὐχὶ μόνον τὴν ἐνεστῶσαν πολυπαθὴν ἡμῶν ἀνεξαρτησίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν τῆς πατρίδος τύχην. Ὅτι δὲ τούτων πάλιν προηγείται ἡ Ῥωσία συνοιδάμεν ἄποντες ἐνδομύχως, συνομολογοῦσι δὲ ὁμοθυμαδὸν καὶ μετὰ παρρησίας ὅσοι διασώζουσιν ἐθνικὸν χαρακτήρα, ἢ ἐνθυμοῦνται τουλάχιστον τὴν ἱστορίαν.

Αὕτη τῷ ὅτι πρὸ πολλῶν αἰῶνων συνεδέθη μὲν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους διὰ τῶν ἀδιαφρήκτων θεσμῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ἐδιδάχθη δὲ παρ' αὐτοῦ, καθὼς ἡ ἀρχαία καὶ κοσμοκράτωρ Ῥώμη αὕτη συνήψε κηδεστίαν μετὰ τῶν αἰδιῶμων αυτοκρατορῶν τοῦ Βυζαντίου· (1) αὕτη εἰλικρινῶς ἐθρήνησε τὴν ταπεινώσιν τῆς πρωτοτόκου Ἐκκλησίας, τὸν θάνατον τοῦ Ἑλ. ὀνόματος, τὸ τραγικὸν πολυχρονίον δράματος ἐξόδιον, ἐν ᾧ ἔχαιρον, ἢ ὀλίγον ἐφρόντιζον πάντες οἱ ἄλλοι· αὕτη ἐδέχθη μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς εὐρυχώρους κόλπους τῆς καὶ περιέθαλψεν, ὡς ὄρνις τὰ νοστία ἐαυτῆς, τοὺς πλάνητας καὶ φυγάδας τοῦ πατρῶου εἰδάρους, τοὺς Θεοτόκας, τοὺς Εὐγενίους, τοὺς Ζωσιμαδάς καὶ ὅλων τὸ στίφος τῶν μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ μακρὰν διαβιούντες τὴν Ἑλλάδα ἐφαντάζοντο, αὕτην ἐπέθου, αὕτης ἐλευθέρας καὶ τὸν καπνὸν μόνον εὐχαριστοῦντο, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς, ἀποθνήσκοντα νὰ ἴδωσι, πρὶν ἀποθάνωσι.

Τίς χριστιανὸς ζηλωτὴς τῶν ἀρχαίων δύναται νὰ ἀρνηθῇ ταῦτα πάντα, ἂν δὲν ἔπαυσε νὰ συλλογίζεται, ἢ προστατεύῃ συνηγορικῶς ἄλλογενῆ συμφέροντα; Ἐπειτα τῆς μὲν Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας γνωρίζομεν πολλὴ, ἢ ὀλίγον καὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ πολίτευμα καὶ ὡς περιηγῆται, καὶ ὡς ἔμποροι καὶ ὡς φιλόλογοι. Τῆς Ῥωσίας ὅμως, ὡς ἐπινακατίας ἀχανούς καὶ ἀπωκισμένης, μόλις ἐπισκεπτόμεθα τὰ παρὰ ἡμῶν ὡς τῆς Ἰαπωνίας καὶ Κίνας· τέλος ἢ ἔρευνα τῶν περὶ αὐτῆς ὑπάρχει λόγου ἀξία ὡς

(1) Ὁλιβίου, οὗ κελτὴν πόλιν ἀρέρας οἰκίησονται, Ἀκτῆς θρηϊκῆς ὑγρὸν παρ' ἄβρον στόμα Πόντου, Ἐρθ' ἰχθὺς ἔλαφος τε ῥομῶν βόσκουσι τὸν αὐτόν/ (χρησμός Πυθίας)

πρὸς ἡμᾶς καὶ κατὰ τοῦτο ὅτι ἀποδεικνύει πόσα ἔχεται νὰ κατορθώσῃ φρόνιμος, φιλόπομος, ἐπιμαλὴς καὶ δικαία Κυβέρνησις· ἐπειδὴ ὅλη ἡ πολιτικὴ καὶ πρὸδός τῆς Ῥωσίας συνετελέσθη ἐντὸς μιᾶς ἐπονοστατηρίδος· ὥστε ἔθνος ἀνρόικον καὶ ὡς ἀπόλυτον σχεδὸν παρὰ τῶν ἄλλων ὀλιγορούμενον ὑπόθη τῆς αὐτῆς περιωπῆς εὐπραγίας καὶ δυνάμεως.

Πρὶν εἶπὲ φθάσῃ ἡ Ῥωσία εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἰσχύος καὶ δυνάμεως, τὴν ὁποῖαν σήμερον θαυμάζομεν ἀπόκοντρος ὡς πρὸς τὴν Εὐρώπῃν ἔμενε σχεδὸν ἀκόστος οὐχ ἦττον ὅμως ἤξενε συνεχῶς καθ' ἑσπέρην καὶ ἐκρατιότατος καὶ ἐμεγαλύνετο· ἐξήπλωσε ἐπὶ τῆς παροῦσας θαυμάσιας βίβας, ἂν καὶ στάσεις φονικαῖς περιέσπων τοὺς σκοπούς τῆς, ἐμφύλιος δὲ πόλεμος κατεσπάρτατον. Ἄλλὰ καὶ δουλεία εἰς ἑκατομμύριας παραταθῆτα, ὁποῖαν καὶ οἱ ὁμόδοξοι ἡμεῖς στημεν, δὲν ἴσχυσε νὰ τὴν ἀποτρέψῃ ἐκ τοῦ μετὰ αὐτῆς προορισμοῦ. Ὅθεν ἐξαίφνης ὅτε ἦλθε τὸ ἄρμα τοῦ χρόνου, ἀνεφάνη εἰς τὸ μέσον ἔνοπλος Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς κατὰ τὸν μῦθον ἐδήρασα Παρθεναῖουσα δὲ ἔκτοτε εἰς τὰ γενικὰ παγκόσμιον δουλειώματα ἐξηκολούθησεν ἀνεκδοτῶν ἄλη, ὡς ὁ Βρέννος, εἰς τὴν πολιτικὴν πλάστιγγα τῆς βαρὸν καὶ κραταιὸν ξίφος τῆς, προκαθήται αὐτῶν εἰς τῶν Βασιλέων τὰ συνέδρια, ἀντιποιεῖται τὴν τῆς παγκοσμίου ἐισήνης, καθὼς τῶν πόλεμων πρόπαια καὶ τοὺς θριάμβους τῆς νίκης. Ἡ ἀεὶ καὶ πάμπροσος ἔκτασις τῆς, ἢ μεγαλοπράξιμων τιμίαν καὶ τὸ ἀγέρωχον φρόνημα τῶν μοναρχῶν τὸ ἀπόλυτον καὶ ἀνεύθυνον τῆς ἐξουσίας τῶν, πειθῆς πρὸς αὐτοὺς· ἀφοσίωσις τῶν ὑπηκόων, ὁλόμαχος τῆς ἀριστοκρατίας, ἢ προπετῆς ἀνδρεία πολεμιστῶν, ἢ σταθερὰ μάλιστα πρὸς τὸ Θεῖον ἀκλόνητος πεποίθησις ἀρχόντων τε καὶ ἀρχῶν ἐμμελλον ἀνέκαθεν νὰ καταπλήξῃσι τοὺς δουλοκίνησαν δὲ εἰς ζηλοτυπίαν πάντα τὰ ἄλλα. Διὰ τοῦτο πρῶτῃ μετὰ τὴν τῶν Γραικοῦ Βασιλείαν ἐχαιρέτισε τὴν Ῥωσίαν διὰ συνθηκῶν ἢ ἔκπαλαι συνετετάτη καὶ προνοήμων τῆς Ἀρ. Κυβερνήτης, κατόπιν δὲ αὐτῆς· καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸς τὴν Γαλλίαν θεωροῦσα ἀρχῆθε· αὕτην ὡς χρησιμὸν φίλον, ὅσῳ καὶ πολέμιον ἐπικίνδυνον, ἀπεκάλεσαν κράτορα τὸν θεότιπτον αὐτῆς· ἀνακτα, πέμπτον αὐτὸν καὶ ἀρχιτέκτονας καὶ μηχανικούς καὶ ἐπιστήμονας καὶ σοφοὺς ἄλλους, ὅσων εἶχεν ἀνάγκην. Ὅσοι ἀκαταμάχτους, ἀλλ' ἀόρατος εἰς τοὺς ἀμέλλοντας, τοῦ Θεοῦ βραχίων ἐξεσφενδότισε τὴν Ῥωσίαν νέον πλανήτην εἰς τὸ πολιτικὸν σύστημα τῆς ἰσχύος διὰ νὰ καταστήσῃ ποτὲ κέντρον, πῆριξ τῶν πάντες οἱ λοιποὶ νὰ περιστρέφονται.

Ὡς ἂν ἦσαν δὲ τὰ πάντα ἤδη προπαρασκευασθέντων μεταξὺ ὀλίγων μόνον ἑτῶν μετεβλήθη ὅλη ἡ γῆ καθὼς καὶ ἡ ἠθικὴ, τοῦ ἔθνους κατάστασις, ὥστε ἐπὶ ἀγροικίας τῶν πρώτων γενεῶν μετέθῃ ἀμέσως εἰς τὴν κομψότητα τοῦ Γαλλικοῦ, καὶ ἀνέστη αὐτὸν, οὕτως εἰπεῖν, φαιδρῶτάτη ἡμέρα αὐτοῦ· Ἐκτοτε δὲ κατέπληθε μὲν ὁ στρατὸς τῆς Ῥωσίας δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς· ἢ αυτοκρατορικῆς